

tikusnak látjuk ezt a bizonyosnak vélt jó véget. A két ember lelki átalakulása nem eléggé indokolt. Különösen nem indokolt a férfié, akinek az alakja is halványabb, bizonytalanabban megfestett, mint a nőé. Ez természetes következménye annak, hogy a nőírő megícscsak jobban ért a női lélekhez s ennek a rajzában mindig sokkal biztosabb vonásokkal dolgozik. (Az énekes jellemzésében is ezért tudja a feminin vonásokat olyan találóan kidomborítani.) A két különvált ember párhuzamos életábrázolásában is aránytalanul nagyobb rész és több rokonszeny jut a nőnek, mint a férfinak. Kádár mellett inkább új menyasszonya, Lola, szeszélyes és szabados lényé lesz előbb. Viszont a Zsuzsa férjelöltje, Kende ügyvéd egészen elmosódó figura, csaknem szerepnélküli a regény folyamán.

A mesében is bizonyos ingadozás észlelhető. Nincs meg az előre elgondoltság határozottsága. Az az érzésünk, hogy egy egészen más irányban indul meserészlet az utolsó pillanatban ötlet-szerűen vett új fordulatot.

Szociális problémája: a gyermek-halandóság, sok szép és meleg gondolatot, sok tiszta emberszeretetet árul el, sok életrevaló ötletet vet fel színre, de túlzó színeivel a mondánivaló igazságának értékét csökkenti. A nyomorgó proletár, a külvárosok szegénye psychéjének igen jól egyénített képét adja, de az alföldi paraszt sajátos vonásait már nem vetíti ilyen találóan elének.

A regény felülemelkedik a mai szó-rakoztató regények átlagán s az a többlet, amit ad, tiszteletreméltó írói törekvés. Hibái, ha komolyan és objektíven rájuk mutattunk is, nem túlságosan ríktóak.

Stílusában bizonyos kiábrándult gúny, itt-ott rosszízű és sekélyes humor hat bántóan, egyébként biztos és könnyed elbeszélő modora sokban hozzájárul a könyv kellemes összhatá-

sához. Merészen nyúl a problémákhoz, de elejti és jelentéktelenségbe rántja vissza őket. A könyv sok részlete de-crescendóba fut. *Juhász Margit.*

Két olasz regény magyar nyelven. Borgese: *Élők és holtak.* — Rocca: *Orkán.* (Franklin-Társulat kiadása.) Borgese regénye az *Élők és holtak*, amint már a cím is kimondja, a lét és nemlét problémájával foglalkozik. A halál, ami belemarkol a hős életébe, nem az anyáé vagy a szerelmesé, hanem az idegen világban élő, keveset látott testvér halála. Elio, a regény hőse nem tudja testvére halálát határnak látni és folyton finomabbá váló utakon keresi a halálra világító gondolatot, de nem találja meg a halál rejtélyét eloszlató, fénylőerejű hitet. Ami esemény a regény vázát teszi, az nagyon kevés és nem is lényeges ebben a hallatlanul finom lélektani fejlődésben. Lélekvándorlason, okkultizmuson keresztül istenkereső és örökéletkereső háborúelőtti ember tétováságát adja ez a regény fülledten és néha megdöbbenően bizarr szépségű jeleneteken át. Talán az egész könyvben legjellemzőbb hangra és hangulatra az a részlet, amelyben Elio megölelvén anyját, észreveszi, meny nyire nagyobb az anyjánál és erre az jut eszébe: «amint a kereszt mindig nagyobb a keresztrefeszítetténél, így nagyobb nála».

Ez a könyv nem regény, hanem líra. Az emberek élnek benne, de nem akarattal, céllal vagy hittel, hanem mert így adódott. És meghalnak. Egy furcsa, őszies szerelem rajza, amely olyan, mint valami ködös Gulácsy-festmény. A hősök itt nem hősök, hanem árnyék-ősei a hősöknek, akiket várnak, akik izmosabbak lesznek majd náluk és barbárabbak, de előbbek.

Gino Rocca *Orkán* című regénye éppen annyira pszichologizáló, mint Borgese könyve. Csak eszköze nem

az elvont lírai szépségű megírásmód, hanem az érdekesebb stílus és valami furesán gúnyolódó hang, amelytől az elsőszemélyben beszélő hős a «kiadatlan szerző» magát sem kíméli.

A történet itt se sok. A hős úgy-nevezett «könnyelmű fiatalember», aki adósságot csinál, él, okos, tehetséges és egy kicsit gúnyolódó. Az életét nem tudja megváltoztatni, de mert belép a sorsába egy szépnek és tisztának hitt szerelem, meg akarja változtatni, illetve szeretné ha megváltozna. Ezért várja, hogy az olaszok is beavatkoznak a háborúba és akkor, ott kinn a fronton, önként adódik majd a *tabula rasa*, amire igazabb életet lehet írni. Lényegében mosdóvíznek hiszi a háborút, testi penitenciának, miközben orkánnak nevezi és valójában az is. A reménységét azért beváltja ez az orkán. Egészen idegenné törli addigi életének emlékeit, de azt is szétrombolja, amit szeretett volna átmenteni az innesső partra, a szerelmét és az életkedvét. Ettől kezdve magában lézeng az örökölt birtokon, amíg, — hogy az eszelős, paralitikus nagybácsit a szobában tartsa — diktálni kezdi az öregnek a regényt úgy, ahogy az első oldal első soraival kezdődik.

A regény lényege, életője és mozgatója a háborút követő új világ és új fiatalság problémája. Gino Rocca erre a problémára kérelhetetlenül egy választ ad: a háború a szakadék, azontúl másfajta ember következik, ebbe a generációba pedig már nem tud beleolvadni az, aki élte a háborút. Még akkor sem, ha fiatalon került ki az «orkánba», mert a háborúból csak öregen lehetett visszajönni.

Mind a két könyv mint véglegesen elhitt természetes határvonalat vesz a háborút, nem úgy, mint nálunk szokás. Aki a mai olasz irodalomra gondol, annak féltősen jutnak eszébe baloldali és baloldalibb propaganda-regények: hátha ugyanez történik itt jobboldali részről? Furcsa. Ebből a

szempontból is kiváló ez a két könyv Mert azzal szolgálja a fascizmus, az új generáció hitét, hogy a régi generációt megmutatja. És nem holmi támadó fiatalok mutatják ezt más életfelfogásúaknak, energiátlanabbaknak, hanem magukról ítélik meg egy generáció tagjai. Objektíván és szigorúan: félrevonulásra ítélve önmagukat.

Szabó Zoltán.

Tomesányi János. Lengyelország. Vázlatok és tanulmányok. (1932. Studium kiadása, Budapest.)

Tomesányi János könyvében felpanaszolja, hogy a művelt magyar olvasónak is mennyire tökéletlen ismeretei vannak a lengyel államról és társadalomról, kultúráról, politikai és gazdasági életről — ha egyáltalán vannak ilyen ismeretei. Ezt a jogos panaszt kiterjeszthetjük az egész kelet-európai régióra, melyhez a politikai vonzás és taszítás életbevágó viszonylatain felül a gazdasági, élet- és kultúrközösség sorsszerű kapcsolatai fűznek bennünket. Az embernek ellenségeit talán még jobban kell ismernie, mint barátait. Példát vehetünk ebben a tekintetben az olyannyira elzárkózott franciáktól, akik a világháború előtt a reváns évtizedeiben tőlük merőben szokatlan élelnek érdeklődést tanúsítottak a német világ szellemi és anyagi jelenségei iránt. Önmagunk megértése és problémáink egyetemesebb szemzőgből való áttekintése miatt is valószínűleg, hogy minél alaposabban megismerkedjünk a kelet-európai területekkel. A társadalmi tagozódás és szociális kérdés, történeti fejlődés és életmód, életforma rokonságánál fogva nem egy, a látszat szerint kizárólagosan magyar problémára csak így kapunk kielégítő feleletet.

A magyar-lengyel testvériségről, sorsközösségről, egymásrautaltságról a legtöbb emberben dereng valami, anélkül, hogy számot tudna adni ennek a sorsközösségnek és egymásrautaltság-